

УКРАЇНСЬКІ ДОСЛІДНИКИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРІВ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОБЕРЕЖНИХ ЗЕМЕЛЬ

У статті аналізуються праці українських дослідників, у яких висвітлюється нормативно-правова база, основні напрямки та наслідки діяльності місцевих адміністративних установ, генерал-губернаторів в Україні у XIX – на початку XX ст. Зазначається, що у дореволюційній історіографії було зроблено перші спроби аналізу деяких аспектів генерал-губернаторського управління. Це праці дослідників, які вивчали проблеми реформування системи місцевого управління, правовий статус, компетенцію губернаторів і генерал-губернаторів.

Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі вивчення наукових публікацій зробити комплексний аналіз, з'ясувати концептуальну спрямованість цього пласту інформації. Стаття написана у руслі сучасних підходів до аналізу історіографічних джерел і базується на засадах історизму, об'єктивності, системності, плюралізму. При написанні статті були використанні історичний, хронологічний методи, аналізу та порівняння.

Відомі українські історики XIX ст. В.Б. Антонович, М.С. Грушевський, М.П. Драгоманов, М.І. Костомаров при дослідженні загального історичного процесу, вивченні соціально-економічного розвитку українських земель, розгляді проблем суспільно-політичного та національного рухів висвітлювали окремі аспекти функціонування владних структур Російської імперії у правобережних українських землях, з'ясовуючи особливості політики імперського уряду щодо цього регіону.

Окремі питання функціонування інституту генерал-губернаторства в Російській імперії розглядалися у працях П.А. Зайончковського, М.П. Єрошкіна.

Третю групу досліджень складають праці сучасних науковців – В.Б. Авер'янова, М.В. Білоконя, О.М. Головка, В.О. Грукач, В.М. Грицака, С.В. Кудіна, Г.Г. Москаля, О.В. Морякової, С.І. Посохова, А.І. Черепанова, Н.О. Щербак, В.С. Шандри, О.Н. Ярмиша, М.М. Яцишина та ін., в яких розглядаються проблеми державного управління та місцевого врядування, правового статусу губернатора й генерал-губернатора, еволюції адміністративно-поліцейської системи.

Ключові слова: законодавчі ініціативи, генерал-губернатор, законодавчий орган, Правобережна Україна, В.Б. Антонович, М.С. Грушевський, М.П. Драгоманов, М.І. Костомаров, В.С. Шандра, О.Н. Ярмиш.

Перші спроби аналізу окремих аспектів генерал-губернаторського управління було зроблено у дореволюційній історіографії другої половини XIX – початку XX ст. У роботах українських дослідників цього періоду накопичувався фактичний матеріал, створювалась емпірична база для подальших теоретичних узагальнень та висновків, а опубліковані ними документи, статистичні, етнографічні матеріали послужили джерельною базою для вивчення окремих аспектів функціонування місцевої державної адміністрації на Правобережжі. Зокрема, такі відомі українські історики XIX ст. як М. Костомаров, В. Антонович при дослідженні загального історичного процесу, аспектів соціально-економічного розвитку українських земель, проблем суспільно-політичного, національного руху так чи інакше висвітлювали окремі аспекти функціонування владних структур Російської імперії у правобережних українських землях, з'ясовуючи особливості політики імперського уряду щодо цього регіону [1; 14].

У багатьох працях М. Драгоманова, де розглядаються проблеми розвитку держави, присутні оцінки окремих сучасних йому інститутів влади Російської імперії [12]. Зокрема, вчений негативно ставився до того, що губернатор був «володарем місцевого самоврядування». М. Драгоманов розглядав проблеми діяльності місцевих самоврядних структур і виклав своє бачення побудови взаємовідносин урядової адміністрації та

органів станового представництва, визначивши при цьому функцію губернаторів як посередницьку.

Особливості життя подільської шляхти були досліджені у магістерській дисертації та одноіменній монографії «Барське староство» (1894) М. Грушевським [8]. Пізніше він, як історик і відомий громадський діяч, реагував на законодавчі та підзаконні акти. І хоча проблеми еволюції та діяльності органів управління губернського та повітового рівня на Правобережжі України наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. не стали предметом окремого дослідження М. Грушевського, проте, як складова частина історико-правового процесу на українських землях, вони були відображені у його працях і дали поштовх розвитку студіювання питань розвитку владних інституцій на українських землях [9].

Тематику, пов'язану з управлінськими структурами Правобережжя наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст., піднімали у своїх дослідженнях з історії України О. Єфіменко, М. Василенко, М. Слабченко [7; 20].

Щодо тематики радянської української історіографії, то впродовж 1920-х – початку 1930-х рр. відбулася зміна головних теоретико-методологічних засад у радянській історико-правовій науці, яка характеризувалася утвердженням марксистсько-ленінської моделі розвитку історичного процесу. Щодо вивчення процесів XIX – початку XX ст. у правобережних українських землях, потрібно зазначити, що на перший план виходила соціально-економічна тематика, історія селянства і сільського господарства, революційно-визвольна боротьба.

Входження українських земель до складу Росії після поділів Речі Посполитої розглядалося як одномоментний та односторонній акт, а процес становлення адміністративних органів на місцях та правовий статус їх кадрового складу не розглядалися, хоча у наукових працях і згадувалися певні особливості функціонування владних інституцій Російської імперії на Правобережжі України. Прикладом може бути монографія Є. Сташевського «Історія докапіталістичної ренти на Правобережній Україні в XVIII – першій пол. XIX ст.», побудована на ґрунтовній джерельній базі. Вчений, аналізуючи хід, завдання та наслідки люстрацій XVIII – першої половини XIX ст. у правобережних губерніях, висвітлював питання компетенції, діяльності люстраційних комісій, казенних палат і палат державних маєтностей [21].

У той же час фінансова діяльність палат державних маєтностей в Україні висвітлювалася у працях І.О. Гуржія, де аналізувались основні напрямки аграрної політики Російської імперії на Правобережжі України. Вчений дійшов висновку, що політика Російської імперії переслідувала мету зменшення кількості поляків серед землевласників з паралельним посиленням позицій дворян-неполяків, однак дії місцевих владних установ щодо цього ним не розглядалися [11].

Процес приєднання Правобережної України до Російської імперії став предметом дослідження В.А. Смолія [22]. В. Щербина проаналізував діяльність Д.Г. Бібікова на посаді Київського генерал-губернатора. Дослідник зазначав, що посадовець діяв карними адміністративними та законодавчими заходами при впровадженні імперської політики у краї [26]. Функціонування державної системи управління при імператорах Олександрі I та Миколі I розглянув С. Мироненко, який поєднав дослідження урядової політики з аналізом формулярних списків вищої бюрократії центральних та вищих губернських установ першої чверті XIX ст. [16].

Українська радянська історіографія до постатей генерал-губернаторів зверталася спорадично, переважно в контексті проблеми входження українських регіонів до складу Російської імперії. Серед поодиноких праць, присвячених цій проблемі – дослідження М. Бутич, де висвітлено основні функції та структуру інституту генерал-губернаторства на прикладі Канцелярії київського подільського і волинського генерал-губернатора [6].

З проголошенням української державності розпочався новий етап в українській історіографії. В українському перекладі з'явилися праці зарубіжних дослідників П. Магочія, Е. Сміта, Р. Шпорлюка О. Прицака, З. Когута, А. Капеллера. Перевидавалися твори української дореволюційної та еміграційної історіографії: Д. Дорошенка, Н. Полонської-Василенко, М. Грушевського та ін.

Сучасні науковці так чи інакше у своїх дослідженнях торкаються і питань, пов'язаних безпосередньо з функціонуванням, еволюцією, компетенцією місцевих владних інституцій. Слід виокремити праці М. Бармака, Л. Білоусової, В. Грукач, О. Головка, В. Грицака, О. Маркевич, Г. Москаля, В. Шандри, Н. Щербак, О. Ярмиша, де розглядаються проблеми державного управління та місцевого врядування, правового статусу губернатора й генерал-губернатора.

У працях М. Бармака розкриваються механізми входження земель Правобережної України до складу Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст., висвітлюються деталі впровадження управлінської системи. Автором простежені відмінності між аналогічними управлінськими структурами центральних губерній і Правобережної України [2; 3]. Слід згадати дисертацію Г. Москаля [17].

Сучасна українська історіографія проблематики функціонування адміністративних установ наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. представлена рядом праць Валентини Шандри, де охарактеризовано діяльність генерал-губернаторів, подано оцінку чинників розвитку українських губерній та їх місця і ролі у Російській імперії [23; 24]. Характеризуючи діяльність у XIX ст. генерал-губернаторів, впливових російських сановників, авторка робить висновок, що всі вони реалізовували інтеграційний політичний курс щодо українських територій, забезпечували взаємозв'язок місцевих (губернських) та вищих державних установ. У своїх працях В. Шандра розкрила передумови і причини створення Київського генерал-губернаторства, з'ясувала його роль у процесі інтеграції Правобережної України до складу Російської імперії, проаналізувала джерелознавчий потенціал його канцелярії.

Політику Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. щодо шляхетства Правобережжя розглядав І. Кривошея [13], процеси соціальної історії висвітлили С. Лисенко та Є. Чернецький [15]. Дослідженню земельної власності магнатських родів на Правобережжі присвячені праці В. Павлюка [18; 19].

Теоретичні та практичні аспекти взаємовідносин місцевих органів державного управління й органів місцевого самоврядування в Російській імперії у другій половині XIX ст., їх правове регулювання досліджуються в дисертаційній роботі М. Білоконя [4]. Автор простежив зміну впродовж другої половини XIX ст. компетенції губернатора, інших урядовців загальної адміністрації щодо органів місцевого самоврядування відповідно до законодавчих актів, підзаконних нормативних актів та роз'яснень Сенату.

У дослідженнях С. Борисевича проаналізовані поземельні відносини на Поділлі після його приєднання до Російської імперії. Науковець показує заходи російського уряду та місцевої адміністрації щодо їх унормування відповідно до російського законодавства [5]. У публікації Н. Щербак простежено вплив «польського фактора» на формування політики царського уряду на Правобережжі України у XIX – на початку XX ст., проаналізовано історико-правові джерела, які відтворюють специфіку Правобережжя [25]. У дисертації В. Грукач проаналізовано історичні передумови та політико-правові чинники виникнення Київського генерал-губернаторства, висвітлено нормативно-правові засади створення та функціонування інституту генерал-губернаторства у Правобережній Україні [10]. Характеризуючи організаційно-правові засади розвитку Київської губернії першої половини XIX ст. А. Черепанов у дисертації дослідив участь різних станів в управлінні губернією, проаналізував статистику вікового й освітнього статусу губернаторів та генерал-губернаторів, дослідив обсяг їх владних повноважень [25]. О. Ярмиш розглянув процес еволюції адміністративно-поліцейської

системи наприкінці XIX – на початку XX ст. на українських землях у складі Російської імперії, проаналізував її роботу та дослідив каральний апарат самодержавства [27].

Отже, сучасна українська історіографія накопичила достатній масив знань з історії формування, еволюції та діяльності управлінської системи Російської імперії кінця XVIII – першої половини XIX ст. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягатимуть в аналізі праць вітчизняних і зарубіжних науковців щодо діяльності генерал-губернаторів правобережних українських губерній.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович В. Исследование о крестьянах Юго-Западной России по актам 1700–1798 гг. (Предисловие ко II тому II части Архива Юго-Западной России). Киев: Типография И. и А. Давиденко, 1870. 64 с.
2. Бармак М.В. Повноваження та діяльність губернських правлінь Волинської, Подільської та Київської губерній (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) // Краєзнавство. 2006. № 1–4. С. 145–149.
3. Бармак М.В. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кін. XVIII – пер. пол. XIX ст.). Тернопіль, 2007. 512 с.
4. Білоконь М.В. Органи державного управління та місцеве самоврядування в Російській імперії у другій половині XIX ст. (на матеріалах Лівобережної України): історико-правове дослідження. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 260 с.
5. Борисевич С.О. Поземельні відносини в Подільській губернії протягом 1793–1861 рр.: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Дніпропетровськ, 1992. 275 с.
6. Бутич М.І. До історії створення та діяльності генерал-губернаторств і військових губернаторств на Україні (кінець XVIII – початок XX ст.) // Історичні дослідження. Київ, 1985. Вип. 11. С. 45–50.
7. Василенко Н.П. Як скасовано Литовського статута. Київ: 3 др. Укр. АН, 1926. 85с.
8. Грушевський М. Барське староство: Історичні нариси (XV–XVIII ст.). К.: Типографія Університета Св. Володимира. 1894. репринт. видання. Львів: РВО «Поліграфкнига», 1996. 623 с., 2 л. табл.
9. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. Репринтне відтворення видання 1913 року. Київ: Сяйво, 1990. 524 с.
10. Грукач В.О. Інститут генерал-губернаторства у Правобережній Україні: правові засади та особливості функціонування (1832–1914 рр.): автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.01. Київ, 2015. 22 с.
11. Гуржій І.О. Розклад феодально-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини XIX століття. Київ: Дерполітвидав УРСР, 1954. 451 с.
12. Драгоманов М. Пропащий час. Українці під Московським царством /1654–1876/. Львів: 3 друкарні Івана Айхельбергера і Сп, 1909. 38 с.
13. Кривошея І. Еволюція дворянства Правобережної України наприкінці XVIII – початку XX ст. (за матеріалами Київської губернії): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Київ, 1997. 17 с.
14. Костомаров Н.И. Последние годы Речи Посполитой: В 2-х. СПб.: Типография М.М. Стасюлевича, 1886. Т. 1. 578 с., Т. 2. 711 с.
15. Лисенко С. Правобережна шляхта. Кінець XVIII – перша половина XIX ст.: Список шляхти Волинської, Київської та Подільської губерній, дворянські права якої перевірила Центральна ревізійна комісія. Державний комітет архівів України. Центральний державний історичний архів України, м. Київ – Біла Церква: Вид-во Т-ва охорони старожитностей Київщини, 2002. 396 с.
16. Мироненко С.В. Самодержавие и реформы. Политическая борьба в начале XIX в. Москва: Наука, 1989. 240 с.
17. Москаль Г.І. Інститут тимчасового генерал-губернатора в Україні у кінці XIX – на початку XX ст.: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 164 с.
18. Павлюк В.В. Магнатерія Волині в соціально-економічному та культурному житті Правобережжя у XIX ст. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2000. 183 с.
19. Павлюк В.В. Вплив шляхетських родів Волині на соціально-економічний та культурний розвиток краю в XIX ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Запоріжжя, 2000. 18 с.

20. Слабченко М. Матеріали до соціально-економічної історії України XIX ст.: В 2-х т. Харків: Держвидав. Укр., 1925. Т. 1. 278 с.; Харків: Держвидав. Укр., 1927. Т. 2. 278 с.
21. Сташевский Е.Д. История докапиталистической ренты на Правобережной Украине в XVIII – пер. пол. XX в. Москва: Наука, 1968. 483 с.
22. Смолій В.А. Возз'єднання Правобережної України з Росією. Київ: Наукова думка, 1978. 191 с.
23. Шандра В.С. Київське генерал-губернаторство (1832–1914): Історія створення та діяльності, архівний комплекс та його інформативний потенціал. Київ: Укр. держ. НДІ арх. справи та документ-ва, 1999. 144 с.
24. Шандра В. Малоросійське генерал-губернаторство, 1802–1856: Функції, структура, архів. Київ: Держ. ком. архівів України, 2001. 356 с.
25. Черепанов А. Київська губернія в першій половині XIX ст.: історико-правові, соціокультурні виміри: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Київ, 2016. 22 с.
26. Щербак Н.О. Вплив «польського фактора» на формування політики царського уряду на Правобережжі України (XIX–XX ст.). Над Дніпром і Віслою // Матеріали міжнародної наукової конференції «Україна і Польща у визвольних змаганнях XIX – початку XX ст.», Київ, 5 листопада. 2003 р. Київ, 2004. С. 3–9.
27. Щербина В. Аграрная политика царизма на Правобережной Украине в 30-х – начале 60-х годов XIX в.: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.01. Киев, 1992. 21с.
28. Ярмиш О.Н. Каральний апарат самодержавства в Україні в кінці XIX – на початку XX ст.: Монографія. Харків: Консум, 2001. 288 с.

REFERENCES

1. Antonovich V. *Issledovanie o krestyanakh Yugo-Zapadnoy Rossii po aktam 1700–1798 gg. (Predislovie ko II tomu II chasti Arkhiva Yugo-Zapadnoy Rossii)*. [Investigation of the peasants of Southwestern Russia in the acts of 1700–1798. (Preface to II Part II of the Archives of Southwest Russia)]. Kyiv: Tipografiya I. i A. Davidenko, 1870. 64 p.
2. Barmak M.V. *Povnovazhennia ta diialnist hubernskykh pravlin Volynskoi, Podilskoi ta Kyivskoi hubernii (kinets VIII – persha polovyna XIX st.)*. [Powers and activities of provincial boards of Volyn, Podil and Kyiv provinces (the end of the XVIII – first half of the nineteenth century)]. Kraieznavstvo, 2006, № 1–4, pp. 145–149.
3. Barmak M.V. *Formuvannia vladnykh instytutsii Rosiiskoi imperii na Pravoberezhnii Ukraini (kin. XVIII – per. pol. XIX st.)*. [Formation of the power institutions of the Russian Empire in the Right-Bank Ukraine (end of XVIII – first half of the XIX century)]. Ternopil, 2007. 512 p.
4. Bilokon M.V. *Orhany derzhavnoho upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia v Rosiiskii imperii u druii polovyni XIX st. (na materialakh Livoberezhnoi Ukrainy): istoryko-pravove doslidzhennia*. [Bodies of state administration and local self-government in the Russian Empire in the second half of the nineteenth century. (on the materials of the Left Bank of Ukraine): historical and legal research]. Kharkiv: Vyd-vo Nats. un-tu vnutr. sprav, 2003. 260 p.
5. Borysevych S.O. *Pozemelni vidnosyny v Podilskii hubernii protiahom 1793–1861 rr.* [Land relations in the Podillya province during 1793–1861 yy.]: dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01. Dnipropetrovsk, 1992. 275 p.
6. Butych M.I. *Do istorii stvorennia ta diialnosti heneral-hubernatorstv i viiskovykh hubernatorstv na Ukraini (kinets XVIII – pochatok XX st.) // Istorychni doslidzhennia*. [The history of the creation and activities of Governor-General and military governorates in Ukraine (the end of the XVIII – the beginning of the twentieth century). Historical research]. Kyiv, 1985, Vol. 11, pp. 45–50.
7. Vasylenko N.P. *Yak skasovano Lytovskoho statuta*. [How is the Lithuanian statute abolished]. Kyiv: Z dr. Ukr. AN, 1926. 85 p.
8. Hrushevskiy M. *Barske starostvo: Istorychni narysy (XV–XVIII st.) // Istorychni doslidzhennia*. [Barskaya Starostvo: Historical Essays (XV–XVIII centuries)]. Kyiv: Typohrafiya Universyteta Sv. Volodymyra, 1894 / Reprint. vydannia. Lviv: RVO «Polihrafknyha», 1996. 623 p., 2 l. tabl.
9. Hrushevskiy M.S. *Iliustrovana istoriia Ukrainy. Reprintne vidtvorennia vydannia 1913 roku*. [Illustrated history of Ukraine. Reprinted reproduction of the 1913 edition]. Kyiv: Siaivo, 1990. 524 p.
10. Hrukach V.O. *Instytut heneral-hubernatorstva u Pravoberezhnii Ukraini: pravovi zasady ta osoblyvosti funktsionuvannia (1832–1914 rr.)*. [Institute of General Governance in Right-Bank

- Ukraine: legal principles and peculiarities of functioning (1832–1914): avtoref. dys. ... kand. iur. nauk: 12.00.01. Kyiv, 2015. 22 p.
11. Hurzhii I.O. *Rozklad feodalno-kriposnytskoi systemy v silskomu hospodarstvi Ukrainy pershoi polovyny XIX stolittia*. [Schedule of the feudal-feudal system in the agriculture of Ukraine in the first half of the 19th century]. Kyiv: Derpolityvydav URSR, 1954. 451 p.
 12. Drahomanov M. *Propashchyi chas. Ukraintsi pid Moskovskym tsarstvom /1654–1876/*. [Missing hour. Ukrainians under the Moscow kingdom /1654–1876/]. Lviv: Z drukarni Ivana Aikhelberhera i Sp, 1909. 38 p.
 13. Kryvosheia I. *Evoliutsiia dvorianstva Pravoberezhnoi Ukrainy naprykintsi XVIII – pochatoku XX st. (za materialamy Kyivskoi hubernii)*. [Evolution of the nobility of the Right-Bank Ukraine at the end of the XVIII – the beginning of the twentieth century. (on materials of the Kiev province)]: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01. Kyiv, 1997. 17 p.
 14. Kostomarov N.Y. *Poslednye hody Rechy Pospolytoi*. [The last years of the Commonwealth]: V 2-kh. SPb.: Typohrafiya M.M. Stasiulevycha, 1886. T. 1. 578 p., T. 2. 711 p.
 15. Lysenko S. *Pravoberezhna shliakhta. Kinets XVIII – persha polovyna XX st.: Spysok shliakhty Volynskoi, Kyivskoi ta Podilskoi hubernii, dvorianski prava yakoi pereviryla Tsentralna reviziina komisiia*. [Right bank gentry. The end of the XVIII – the first half of the nineteenth century: the list of nobles of the Volyn, Kyiv and Podolsk provinces, whose noble rights were verified by the Central Audit Commission]. Derzhavnyi komitet arkhiviv Ukrainy. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Kyiv – Bila Tserkva : Vyd-vo T-va okhorony starozhytnosti Kyivshchyny, 2002. 396 p.
 16. Mironenko S.V. *Samoderzhavie i reformy. Politicheskaya borba v nachale XIX v.* [Autocracy and reforms. Political struggle at the beginning of the nineteenth century]. Moscow: Nauka, 1989. 240 p.
 17. Moskal H.I. *Instytut tymchasovoho heneral-hubernatora v Ukraini u kintsi XIX – na pochatku XX st.* [Institute of the Provisional Governor General in Ukraine at the end of the XIX – early XX centuries]: dys. ... kand. iur. nauk. Kharkiv, 2002. 164 p.
 18. Pavliuk V.V. *Mahnateriia Volyni v sotsialno-ekonomichnomu ta kulturnomu zhytti Pravoberezhzhia u XIX st.* [Magnitteria Volyn in the socio-economic and cultural life of the Right Bank in the nineteenth century]. Ostroh: Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia», 2000. 183 p.
 19. Pavliuk V.V. *Vplyv shliakhetskykh rodiv Volyni na sotsialno-ekonomichni ta kulturni rozvytok kraiu v XIX st.* [Impact of noble families of Volyn on the socio-economic and cultural development of the region in the nineteenth century]: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01. Zaporizhzhia, 2000. 18 p.
 20. Slabchenko M. *Materialy do sotsialno-ekonomichnoi istorii Ukrainy XIX st.* [Materials for the socio-economic history of Ukraine of the nineteenth century]: V 2-kh t. Kharkiv: Derzhvydav. Ukr., 1925, T. 1, 278 p.; Kharkiv: Derzhvydav. Ukr., 1927, T. 2, 278 p.
 21. Stashevskiy E.D. *Istoriya dokapitalisticheskoy renty na Pravoberezhnoy Ukraine v XVIII – per. pol. XX v.* [The history of pre-capitalist rent on the Right-Bank Ukraine in the XVIII – lane. floor XX century]. Moscow: Nauka, 1968. 483 p.
 22. Smolii V.A. *Vozziednannia Pravoberezhnoi Ukrainy z Rosiieiu*. [Reunification of Right-Bank Ukraine with Russia]. Kyiv: Naukova dumka, 1978. 191 p.
 23. Shandra V.S. *Kyivske heneral-hubernatorstvo (1832–1914): Istoriia stvorennia ta diialnosti, arkhivnyi kompleks ta yoho informatyvnyi potentsial*. [Kyiv Governor General (1832–1914): History of creation and activity, archival complex and its informative potential]. Kyiv: Ukr. derzh. NDI arkh. spravy ta dokument-va, 1999. 144 p.
 24. Shandra V. *Malorosiiiske heneral-hubernatorstvo, 1802–1856: Funktsii, struktura, arkhiv*. [Little Russian Governorate, 1802–1856: Functions, structure, archive]. Kyiv: Derzh. kom. arkhiviv Ukrainy, 2001. 356 p.
 25. Cherepanov A. *Kyivska huberniia v pershii polovyni XIX st.: istoryko-pravovi, sotsiokulturni vymiry* [Kiev province in the first half of the nineteenth century: historical and legal, socio-cultural dimensions]: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01. Kyiv, 2016. 22 p.
 26. Shcherbak N.O. *Vplyv «polskoho faktora» na formuvannia polityky tsarskoho uriadu na Pravoberezhzhi Ukrainy (XIX–XX st.)*. [Influence of the «Polish factor» on the formation of the policy of the tsarist government on the Right Bank of Ukraine (XIX–XX centuries)]. Nad Dniptom i Visloiu. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Ukraina i Polshcha u vyzvolnykh zmahanniakh XIX – pochatku XX st.», Kyiv, 5 lystopada. 2003 r. Kyiv, 2004, pp. 3–9.

27. Shcherbina V. *Agrarnaya politika tsarizma na Pravoberezhnoy Ukraine v 30-kh – nachale 60-kh godov XIX v.* [Agrarian Policy of Tsarism on Right-Bank Ukraine in the 30's – early 60's of the XIX century]: avtoref. dis. ... kand. ist. nauk: 07.00.01. Kyiv, 1992. 21 p.

28. Yarmysh O.N. *Karalniy aparat samodержавstva v Ukraini v kintsi XIX – na pochatku XX st.* [The punitive apparatus of autocracy in Ukraine in the late nineteenth and early twentieth centuries.]: Monohrafiia. Kharkiv: Konsum, 2001. 288 p.

Grukach V., Tkachenko O. Ukrainian researchers about the activity of the General Governors in the Ukrainian Right bank lands.

The article analyzes the works of Ukrainian researchers in which the normative and legal base, main directions and consequences of the activities of local administrative institutions, General Governors in Ukraine in the XIX th century at the beginning of the XX th century is highlighted. It is noted that in the pre-revolutionary historiography the first attempts to analyze some aspects of the General Governors office were made. These are works of researchers who studied the problems of reforming the system of local government, the legal status of the competence of governors and the General Governors.

The purpose of the study is to make a comprehensive analysis, clarify the conceptual orientation of this layer of information by studying the publications. The article is written in the tideway of modern approaches to the analysis of historiographical sources and is based on the principles of historicism, objectivity, consistency, pluralism. By writing the article we used such methods as historical, chronological, analysis of research work and comparison.

The Ukrainian historians of the XIX th century V.B. Antonovych, M.S. Grushevskiy, M.P. Dragomanov, M.I. Kostomarov in studying the general historical process, socio-economic development of Ukrainian lands, examining the problems of the social and political movement and the national movement highlighted certain aspects of the functioning of the power structures of the Russian Empire in the Right Bank Ukrainian lands, identifying the peculiarities of the policy of the Imperial Government in relation to the region.

Some questions of the functioning of the institute of the Governor General in the Russian imperial were considered in the works of P.A. Zayonchkovskogo, M.P. Yeroskina.

The third group of researches consists of the work of modem scientists – V.B. Averianova, M.V. Bilokon, O.M. Golovko, V.O. Grukach, V.M. Grycak, S.V. Kudina, G.G. Moskal, O.V. Moriakova, S.I. Posokhva, A.I. Cherepanova, N.O. Shcherbak, V.S. Shandra, O.N. Yarmysh, M.M. Yatsyshyna and others where the problems of state administration and local government the legal status of the Governor and the General Governors and evolution of the administrative and police systems are considered.

Key words: *legislative initiative, the General Governors, regulatory and legal framework, the Right-Bank Ukraine, V.B. Antonovych, M.S. Grushevskiy, M.P. Dragomanov, M.I. Kostomarov, V.S. Shandra and O.N. Yarmysh.*

Одержано 21.03.2018.